

Артем ВЕРЕЩАКА,

orcid.org/0009-0003-7205-6417

*старший викладач кафедри естрадного та народного співу, аспірант
Харківської державної академії культури
(Харків, Україна) Tetavvereshchaka@ukr.net*

Олена СТЕЦКОВИЧ,

orcid.org/0000-0002-9527-1211

*викладач кафедри музично-драматичного театру
Харківської державної академії культури
(Харків, Україна) elenka.stetskovich@gmail.com*

Людмила КУДРИЧ,

orcid.org/0000-0003-1319-5874

*Заслужена артистка України, доцентка,
завідувачка кафедри музично-драматичного театру
Харківської державної академії культури
(Харків, Україна) lanarich@ukr.net*

СТАНОВЛЕННЯ РОК-МУЗИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ РОЗВИТКУ В МУЗИЧНІЙ КУЛЬТУРІ УКРАЇНИ

В статті визначено сутність та історію появи та розвитку рок-музики в Україні. Досліджено протестний характер рок-музики в українському сучасному музичному мистецтві. Розкрито поняття «рок-музика» різними науковцями. Розкрито напрямки року відповідно до виду музики, тексту пісень. У статті визначено період становлення української рок-музики, а саме кінець 1960-х років. Виділено гурти з яких почалося становлення української рок-музики: «Ореол», «Мандри», «Кобза», «Лиси» (м. Львів); «Еней», «Друге дихання», «Березнь» (м. Київ); «Ідоли», «Авангард» (м. Харків).

Також стаття дозволила виділити періоди становлення української рок-музики і охарактеризувати їх. Було підкреслено період, коли лояльне відношення влади до року швидко змінилося жорсткою цензурою та контролем. Під контролем опинилися не лише тексти пісень, а й заборона манери виконання хард-року або психоделічного року. Було виділено період послаблення та зниження цензури та контролю над рок-музикою в Україні (1980 рік).

Музичні фестивалі відіграли важливу роль у формуванні рок-музики в Україні, про що зазначено в статті, серед них виділено: «Дебют-86», «Фонограф-89», «Нова Каховка-86», «Донецьк-87», «Червона рута» та інші.

В статті зосереджено увагу, що в умовах військового стану, рок-музика почала виконувати нові функції, вона дозволяє підтримувати моральний дух громадян, Збройних сил України, є платформою музикантів, з якої звучать заклики зупинити війну та окупацію території України.

Крім того, було підкреслено, що багато виконавців виконують свої пісні на зруйнованих будівлях, поруч з місцями обстрілів, щоб привернути увагу людей на міжнародній арені, посилити підтримку України, виразити всю трагічність ситуації, зруйнованих доль, прославити загиблих героїв тощо.

Написання статті дозволило прийти до висновку, що рок-музика є доволі молодим напрямком музичної культури в Україні, проте пройшла певні нелегкі етапи свого становлення, які дозволили їй самоідентифікуватися, отримати високу популярність серед слухачів.

Ключові слова: музична культура, рок-музика, розвиток, музичний фестиваль, значення, перспективи.

Artem VERESHCHAKA,

orcid.org/0009-0003-7205-6417

Senior Lecturer at the Department of Pop and Folk Singing, Postgraduate Student
Kharkiv State Academy of Culture
(Kharkiv, Ukraine) Temavereshchaka@ukr.net

Olena STETSKOVYCH,

orcid.org/0000-0002-9527-1211

Lecturer at the Department of Music and Drama Theater
Kharkiv State Academy of Culture
(Kharkiv, Ukraine) elenka.stetskovich@gmail.com

Lyudmila KUDRYCH,

orcid.org/0000-0003-1319-5874

Honored Artist of Ukraine, Associate Professor,
Head of the Department of Musical and Dramatic Theater
Kharkiv State Academy of Culture
(Kharkiv, Ukraine) lanarich@ukr.net

THE FORMATION OF ROCK MUSIC AND PROSPECTS OF ITS DEVELOPMENT IN THE MUSICAL CULTURE OF UKRAINE

The article defines the essence and history of the emergence and development of rock music in Ukraine. The protest nature of rock music in Ukrainian modern musical art is studied. The concept of «rock music» by various scientists is revealed. The directions of rock are revealed according to the type of music, lyrics. The article defines the period of formation of Ukrainian rock music, namely the end of the 1960s. The bands with which the formation of Ukrainian rock music began are highlighted: «Aureol», «Mandry», «Kobza», «Lysy» (Lviv); «Eney», «Druhe Dnyshchyna», «Berezn» (Kyiv); «Idoly», «Avangard» (Kharkiv).

The article also allowed to highlight the periods of formation of Ukrainian rock music and characterize them. The period when the government's loyal attitude towards rock was quickly replaced by strict censorship and control was emphasized. Not only the lyrics of songs were under control, but also the ban on the manner of performing hard rock or psychedelic rock was prohibited. The period of weakening and reduction of censorship and control over rock music in Ukraine (1980) was highlighted.

Music festivals played an important role in the formation of rock music in Ukraine, as noted in the article, among them: «Debut-86», «Phonograph-89», «Nova Kakhovka-86», «Donetsk-87», «Chervona Ruta» and others.

The article focuses on the fact that under martial law, rock music began to perform new functions, it allows to maintain the morale of citizens, the Armed Forces of Ukraine, is a platform for musicians from which calls are made to stop the war and the occupation of the territories of Ukraine.

In addition, it was emphasized that many performers perform their songs in destroyed buildings, near the places of shelling, in order to attract the attention of people in the international arena, strengthen support for Ukraine, express the tragedy of the situation, destroyed destinies, glorify the fallen heroes, etc.

Writing the article allowed us to conclude that rock music is a fairly young direction of musical culture in Ukraine, but it has gone through certain difficult stages of its formation, which allowed it to self-identify and gain high popularity among listeners.

Key words: musical culture, rock music, development, music festival, meaning, prospects.

Постановка проблеми. Рок-музика в Україні є доволі молодим явищем в історичному аспекті, проте суспільно-політичні чинники завжди здійснювали значний негативний вплив на її формування та становлення в країні. Нині Україна перебуває в стані війни, що негативно відображається на розвитку всіх напрямків музичної культури країни. Тож розвиток будь-якого музичного мистецтва, в тому числі й рок-музики, в умовах повномасштабного вторгнення значно змінився, відповідно виникає необхідність додаткового дослідження даного виду культурного мистецтва.

Аналіз досліджень. Різні науковці досліджували процес становлення та перспективи розвитку рок-музики в Україні, особливо серед них слід виділити: Овсянніков В.Г., Пономарьова Г.Ф., Бескорса В.М., Цуранова О.О., Халєєва О.В., Шевченко О.Г., Яхно О. тощо.

Проте дослідження перспектив розвитку рок-музики в Україні в умовах військового стану практично відсутні, що свідчить про високу актуальність дослідження.

Мета статті: дослідити історію та становлення рок-музики в Україні, щоб визначити її роль у

музичній культурі країни та визначити перспективи її розвитку в умовах військового стану.

Виклад основного матеріалу. Одним із неакадемічних напрямків музичного мистецтва в Україні є рок-музика, яка часто виступала протестним заходом молоді. Протестний характер рок-музики розкривається в тому, що цей вид музики дозволяє підкреслювати гострі соціальні проблеми, а специфічне, суто західне, найчастіше агресивне рок-звучання відіграє роль підсилювального елемента, що утримує увагу слухача та посилює його емоційність під час прослуховування музики.

Пономарьова Г.Ф., Бескорса В.М., Цуранова О.О. визначають, що поняття рок-музика (rock) використовується як загальна назва для низки музичних напрямків з другої половини 20 століття до сьогодні. Термін rock – це скорочення від rock-n-roll. Рок-музика має багато напрямків: від танцювального рок-н-ролу до металу, а зміст пісень варіюється від легких і розслаблених до депресивних, глибоких і філософських. Рок-музику часто протиставляють поп-музиці, хоча між поняттями «рок» і «поп» немає чіткої межі, і багато музичних явищ знаходяться десь між ними (Пономарьова Г.Ф., Бескорса В.М., Цуранова О.О., 2012: 199).

Рок-музика – поняття, що об'єднує і жанр, і стиль, і навіть вид мистецтва. Рок-культура – гігантське явище сучасності, яке включає безліч компонентів, що визначаються не за музично-стилістичними особливостями, а за специфікою світовідчуття, особливою системою цінностей. Рок являє собою сплав лірики (мої почуття, мій голос, мій досвід – «тільки Я») та епосу. Рок-музика – це особистості й етноси: практично в кожній цивілізованій країні є свої національні королі рок-н-ролу (Елвіс Преслі у США, Кліфф Річард у Великобританії, Адріано Челентано в Італії, Джонні Холідей у Франції тощо) (Цуранова О.О., Халєєва О.В., 2016: 48).

Становлення української рок-музики почалося наприкінці 1960-х років з заснування таких гуртів, як «Ореол», «Мандри», «Кобза», «Лиси» (м. Львів); «Еней», «Друге дихання», «Березнь» (м. Київ); «Ідоли», «Авангард» (м. Харків). Становлення рок-музики в Україні супроводжувалося проведенням регіональних музичних фестивалів у 1966 році, а потім всеукраїнським у м. Київ у 1968 році.

Наступним етапом становлення рок-музики в Україні є легалізація філармонічних ВІА, так ансамблі отримали можливість виступати перед широкою публікою. Проте лояльне відношення влади до такого напрямку культури швидко змінюється і настає третій етап становлення рок-музики

в Україні, який характеризувався жорсткою цензурою та контролем. Під контролем опинилися не лише тексти пісень, а й заборона манери виконання хард-року або психоделічного року.

Послаблення та зниження цензури та контролю над рок-музикою в Україні від офіційної влади відбулося лише у березні 1980 році після проведення музичного фестивалю в м. Тбілісі. Саме на цьому етапі відбулася самоідентифікація українського року, значне зростання його популярності серед населення. З 1980 років відбулася естрадизація рок-музики, вихід її на широкі кола, зростання кількості слухачів та прихильників, що дозволило року вийти з тіні, заборон, цензури.

Становленню українського року сприяло проведення республіканських та регіональних музичних фестивалів, серед яких слід виділити: «Дебют-86», «Фонограф-89», «Нова Каховка-86», «Донецьк-87», «Червона рута» тощо.

У 1989 році музичний фестиваль «Червона рута» у м. Чернівці став практично міжнародним, адже на ньому були присутні виконавці з Австралії, Аргентини, Канади, США, Польщі та інших країн. Проведення даного фестивалю дало значний поштовх у розвитку рок-музики в Україні. Також слід згадати міжнародний музичний фестиваль «Зупинка Woodstock», який відбувся у 1995 році м. Костшин-над-Одрою.

Періодична преса та ЗМІ також відіграли позитивну роль у становленні українського року, адже відбувалася демонстрація його незалежності від російських виконавців. Серед українських виконавців особливий вклад в український рок зробили: Брати Гадюкіни, Віка Врадій, Воплі Відоплясова, Кому вниз, Плач Єремії, Вій, Мертвий півень, Сестри Тельнюк, Віктор Морозов і Четвертий кут та інші.

З середини 2000-х років в Україні розпочався новий етап розвитку рок-музики, оскільки хвиля етно-руху, що складалася зі спільних проєктів, де рок-музиканти почали співпрацювати з фольклорними ансамблями вийшла на новий рівень. Виконання народних пісень у кавер-версіях стає трендом серед українських рок-виконавців. Виконавці рок-музики пропонували добірку цікавих, часом незвичайних, переспіваних творів, які вдихнули нове життя у вже забуті пісні та дали можливість старим текстам звучати свіжо (Шевченко О.Г., 2022: 106).

Далі український рок почав лише розвиватися, виходити на міжнародну арену, завойовувати популярність серед громадян. Слід виділити наступні гурти, які зробили значний вклад в сучасний рок в Україні: «Бумбокс», «Скрябін», «Океан Ельзи»,

«Гайдамаки», «Колезький асесор», «Табула раса», «5'nizza», «Pianobой», «The Hardkiss», «Green Grey», «Веремій», «Антитіла» та інші.

Як влучно зазначає Яхно О. український національний егрегор («egregor» – букв. – «дух-охоронець») в галузі рок-музики стає своєрідним симбіозом рок-н-рольних витоків з самобутньою культурною матрицею, що відображує прагнення передової молоді до залучення у світову атмосферу «рокізації», яка охоплює, починаючи приблизно з початку 1990-х років, всі пласти світової музичної культури, виступаючи в якості символу її осучаснення (Яхно О., 2023: 110).

Рок-музика в Україні народжувалася та проходила в цілому ті ж етапи, що і на Заході. Разом з тим, вона визначально мала і свої національно-самобутні риси, зумовлені цілою низкою фольклорних та академічних факторів впливу. Узагальнюючи, можна зазначити, що, спираючись на зарубіжні зразки (зокрема, американські та британські, німецькі, польські, скандинавські), українська рок-музика має яскраво виражену тенденцію до внутрішньопластового синтезу у вигляді поп-року. Ця тенденція відображує дихотомію двох соціальних кодів, притаманних рок-культурі взагалі – поєднання соціальної заангажованості з соціальним конформізмом (Овсянніков В.Г., 2019: 9).

Український рок на сучасному етапі свого функціонування стилістично неоднорідний. Загалом, українські рокери дотримуються однієї з трьох ідейно-естетичних орієнтацій: радикально-традиційна, лірико-мелодійна, авангардно-експериментальна (Яхно О., 2023: 111).

Овсянніков В.Г. зауважує, що до повномасштабного вторгнення в Україну, рок-музика була частиною поп-культури країни, проте після початку війни вона виконує надзвичайно важливі функції, адже дозволяє підтримувати моральний дух громадян, Збройних сил України, є платформою музикантів, з якої звучать заклики

зупинити війну та окупацію територій України (Овсянніков В.Г., 2022: 209).

Українські рок-гурти та виконавці в контексті війни в країні оновлюють культурне спрямування своїх пісень. Національний культурний код посідає головне місце, адже через рок-пісні виконавці мають на меті підтримку українців під час війни, де знаки та символи набувають закодованого значення (український прапор як невід'ємний елемент концертів, заклики «Слава Україні!»). Багато виконавців виконують свої пісні на зруйнованих будівлях, поруч з місцями обстрілів, щоб привернути увагу людей на міжнародній арені, посилити підтримку України, виразити всю трагічність ситуації, зруйнованих доль, прославити загиблих героїв тощо.

У розвитку рок-музики в Україні існує певна закономірність. З одного боку, рок завжди був своєрідним музичним рупором для молодого покоління, відображаючи конфлікт між його суперечливими соціально-політичними почуттями та загальноприйнятими нормами суспільства. Однак, з іншого боку, рок поступово став одним із найвпливовіших інструментів шоу-бізнесу. Ця подвійна природа рок-музики спричинила багато суперечностей в історії її розвитку.

Висновки. Рок-музика в Україні є доволі молодим напрямком музичної культури, втім процес її становлення був доволі нелегким, адже вона ніколи не була осторонь гострих соціальних проблем, відображала настрої світового порядку, що проявлялося в музиці, текстах пісень, відеокліпах, гаслах на концертах. В умовах війни рок-музика почала виконувати надважливу функцію підтримки духу громадян України, підтримку ЗСУ, висвітлення ситуації на світовому рівні, підвищення рівня підтримки країни, усвідомлення жахів, які відбулися в країні. Вважаємо, що рок-музика й надалі має розвиватися в тому ж напрямі, прославляючи Україну, її героїв не лише на вітчизняному, а й на міжнародному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Овсянніков В. Г. Трансформаційні процеси рок-музики в контексті війни в Україні. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. 2022. № 3. С. 208–213.
2. Овсянніков В.Г. Український поп-рок у контексті розвитку популярної музичної культури кінця XX – початку XXI століття : автореф. дис. ... мистецтвозн.: спец. 26.00.01. Київ, 2019. 16 с.
3. Пономарьова Г.Ф., Бескорса В.М., Цуранова О.О. Сучасне музичне мистецтво. 2012. 275 с.
4. Цуранова О.О., Халєєва О.В. Вплив рок-музики на формування особистості підлітків у музично-освітньому процесі. Теорія і практика сучасної психології. 2016. № 10. С. 46–50.
5. Шевченко О. Г. Концепт «ф'южн» у сучасній рок-музиці України. Мистецтвознавчі записки: зб. наук. пр. 2022. Вип. 41. С. 102–107.
6. Яхно О. Витоки та основні етапи становлення української рок-музики. Актуальні питання гуманітарних наук. 2023. № 63. С. 107–112.

REFERENCES

1. Ovsianikov V. H. (2022). Transformatsiini protsesy rok-muzyky v konteksti viiny v Ukraini [Transformational Processes of Rock Music in the context of War in Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv: nauk. zhurnal*, 3, 208–213 [in Ukrainian].
2. Ovsianikov V. H. (2019). Ukrainskyi pop-rok u konteksti rozvytku populiarnoi muzychnoi kultury kintsia XX – pochatku XXI stolittia. [Ukrainian pop-rock in the context of the development of popular musical culture of the late 20th – early 21st centuries]: avtoref. dys. ... mystetstvozn.: spets. 26.00.01. Kyiv. 16 [in Ukrainian].
3. Ponomarova H.F., Beskorsa V.M., Tsuranova O.O. (2012). Suchasne muzychne mystetstvo. [Contemporary musical art]. 275 [in Ukrainian].
4. Tsuranova O.O., Khalieieva O.V. (2016) Vplyv rok-muzyky na formuvannia osobystosti pidlitkiv u muzychno-osvitnomu protsesi. [The influence of rock music on the formation of the personality of adolescents in the musical-educational process]. *Teoriia i praktyka suchasnoi psykholohii*, 10, 46–50 [in Ukrainian].
5. Schevchenko O. (2022). Kontsept «fiuzhn» u suchasni rok-muzytsi Ukrainy. [Concept fusion in modern rock music in Ukraine]. *Mystetstvoznavchi zapysky: zb. nauk. pr.*, 41, 102–107 [in Ukrainian].
6. Yakhno O. (2023). Vytoky ta osnovni etapy stanovlennia ukraïnskoï rok-muzyky. [Origins and main stages of the formation of Ukrainian rock music]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 63, 107–112 [in Ukrainian].